

УДК 657

Опубліковано 19 лютого 2022 року

БУХГАЛТЕРСЬКА ТА УПРАВЛІНСЬКА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ІННОВАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

БЕНЬКО Микола Миколайович

доктор економічних наук, професор кафедри обліку та оподаткування
Державний торговельно-економічний університет

МОСКАЛЮК Ганна Олександрівна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеський національний економічний університет

УКРАЇНА

Анотація: *Робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів складання та подання бухгалтерської та управлінської звітності у глобалізаційних умовах та під впливом інноваційних технологій як результатів розгортання Industry 4.0. Проаналізовано стан української економіки у контексті інформаційних та глобалізаційних процесів та з'ясовано місце звітності у них. Розглянуто актуальні інноваційні технології, які доцільно використовувати при складанні, поданні та використанні бухгалтерської та управлінської звітності. Зроблено акцент на переваги від імплементації таких інноваційних технологій в управлінську та облікові системи. Досліджено інноваційні види звітності, які використовуються на міжнародному рівні. Проаналізовано причини низької активності керівників підприємств щодо впровадження інноваційних технологій та інноваційних форм звітності.*

ВСТУП.

Розвиток сучасного бізнес-середовища відбувається під впливом розгортання Четвертої промислової революції та поширення її результатів, швидко та кардинально трансформуючи механізми діяльності та управління підприємствами, що фундаментально вплинуло на соціально-економічне зростання країни. Базовим елементом промислової революції виступила концепція «Індустрія 4.0», якою передбачено впровадження кіберфізичних систем у процеси

господарської діяльності, що дозволяють взаємодію фізичних та віртуальних процесів у глобальному інформаційному середовищі, а також формують систему управління та контролю за ними з метою ухвалення ефективних управлінських рішень. Сьогодні стратегічним викликом та одночасною можливістю для бізнесу стає всеохоплюючий процес цифровізації, який «виступає одним із головних чинників зростання світової економіки, оскільки завдяки їй не тільки підвищується продуктивність праці (пряма перевага), а й відбувається економія часу, створюються новий попит на нові товари і послуги, нова якість та цінність (непряма перевага) тощо» [1, с. 174]. Відтак, глобалізаційні процеси та цифровізація, які зумовлюють застосування суб'єктами господарювання потенціалу штучного інтелекту, Big Data, аналітику даних, хмарні технології, роботизацію, надали можливість аналізувати великі інформаційні масиви даних за короткий проміжок часу, що кардинально модифікує підходи до формування концептуальної основи теоретико-методологічного базису організації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Очевидно, що в умовах переходу до цифрових технологій та побудови цифрової економіки основним трендом та ресурсом інформатизованого економічного бізнес-середовища стає інформація, драйвером формування якої слугує система бухгалтерського обліку. Однак, сьогодні все більше дослідників стверджують про кризові процеси, які відбуваються у сучасному бухгалтерському обліку, які, за словами Кононенко Л.В., ґрунтуються на диграфічній парадигмі, зокрема актуальні теоретичні засади бухгалтерського обліку не відповідають вимогам глобалізованої та цифровізованої сучасності, що вимагає трансформації обліку за умов діджиталізації [2, с. 388]. Очевидно, що сьогодні генезис теорії та практики ведення бухгалтерського обліку безпосередньо залежить від високошвидкісних інформаційно-технологічних програмних продуктів, процесів цифровізації даних та їх оперативній передачі в онлайн-режим.

В основу дослідження покладено праці провідних вітчизняних та закордонних учених та практиків з бухгалтерського обліку та звітності у контексті процесів цифровізації та інформатизації економічних процесів. Актуалізуються проблеми глобальної трансформації системи

бухгалтерського обліку та формування його інноваційної парадигми в чинному економічному просторі відповідно до вимог та викликів Industry 4.0, з цією метою у роботі використовується системний підхід. Задля побудови методологічної логіки дослідження застосовуються діалектичний та емпіричний методи.

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Бухгалтерський облік на підприємстві є багатофункціональною системою, однак, на нашу думку, фундаментальною функцією є інформаційна. Оскільки економічна цінність інформації, яку надає система бухгалтерського обліку, полягає у задоволенні потреб користувачів на рівні одного підприємства, що створює умови до соціально-економічного й наукового-технічного прогресу у глобальному сенсі. Погоджуємось з Р. Бруханським, що «бухгалтерський облік реактивний - він реагує на розвиток бізнесу та технологій» [3, с. 10].

Вплив цифровізації економіки позначається на потребі національної системи бухгалтерського обліку у відповідному релевантному розвитку. Глобалізаційна інтеграція до цифрового-середовища безпосередньо ґрунтується на наявному потенціалі бізнес-суб'єктів до готовності сприйняття інноваційного простору та його імперативних атрибутів. Очевидно, що цифрова готовність (*Forwardness*) є головною детермінантою, яка демонструє характер технічного, фінансового та майнового стану підприємства з метою імплементації інноваційних продуктів. Оцінюючи цифрову готовність бізнес-суб'єктів у відповідності з критеріями світового рейтингу цифрової конкурентоспроможності IMD (*WorldDigitalCompetitivenessRanking*) [4], їх можна ідентифікувати за трьома напрямками: «знання», «технології» та «готовність до майбутнього». Так, відповідно до Рейтингу глобальної цифрової конкурентоспроможності у 2021 р. Україна посіла 54 місце серед 63 можливих, покращивши свої позиції на 4 пункти у порівнянні з 2019 р., але тим не менш демонструючи критично низькі показники, зокрема за показником «відкритість майбутньому» та «технологічне середовище» - 58 місце, зауважимо, що останні місця у рейтингу посідають Колумбія, Монголія та Венесуела. Аналіз перерахованих компонентів

інформатизації бізнес-середовища з позиції теорії бухгалтерського обліку говорить про можливість їх вдосконалення шляхом імплементації принципу цифровізації до системи обліку на підприємстві з метою формування звітності для цілей зовнішніх користувачів, зокрема інвесторів, оскільки достовірна та відкрита інформація про фінансовий стан та рух грошових коштів дозволяють незалежним експертам ухвалювати економічні рішення. Наукове середовище також підтримує цю тезу, зокрема І. Спільник та М. Палюх підкреслюють, що «зазначені обставини створюють передумови для побудови такої системи бухгалтерського обліку, яка б відповідала запитам користувачів, містила інформацію про внутрішні бізнес-процеси і стан зовнішнього середовища, виражені у фінансових і нефінансових показниках, з врахуванням соціогуманітарних пріоритетів, передбачала застосування альтернативних облікових методів, нових об'єктів обліку, результати застосування інтегрованих видів обліку у режимі реального часу з використанням новітніх інформаційних технологій» [5, с. 195]. Трансформація ринкової економіки потребує внесення змін в систему бухгалтерського обліку. У 2017 р. підписано Закон «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо вдосконалення деяких положень», який є додатковим кроком щодо приведення норм національного законодавства з бухгалтерського обліку та звітності у відповідність до положень законодавства Європейського Союзу, що підвищить прозорість фінансової звітності та допоможе спростити документообіг сучасного підприємства. Відтак, господарські суб'єкти, які становлять суспільний інтерес і фінансова звітність яких підлягає обов'язковому аудиту, зобов'язані формувати та подавати фінансову звітність у відповідності міжнародними стандартами на підставі таксономії в єдиному електронному (цифровому) форматі.

Бухгалтерська та управлінська звітність – це інформаційний драйвер розвитку підприємства, вона призначена як для зовнішніх користувачів, так і для внутрішніх користувачів, однак на практиці не всі зацікавлені сторони можуть отримати дані фінансової звітності підприємства, оскільки чинним технологіям реалізації обліку та формування звітності

притаманні такі недоліки:

- ризики втрати та негативної модифікації інформації;
- розрізненість та низька якість даних;
- відсутність можливості автоматизованого формування обліково-аналітичної інформації з урахуванням часової вартості грошей;
- орієнтація на потребу чинної методики обліку;
- відсутність інтеграції у міжнародну систему обліку.

Цифровізація та глобалізація дозволяють застосовувати інклюзивний підхід до складання звітності, що, безумовно, є позитивним для організації, оскільки таким чином бізнес-суб'єкт зможе розвивати як фінансову діяльність шляхом залучення інвестицій, так і підвищувати рівень інтелектуального капіталу шляхом формування довіри у співробітників та росту їх мотивації до підвищення якісних показників діяльності компанії. Цифрова бухгалтерська та управлінська звітність, складання якої історично вважається найбільш трудомістким та відповідальним обліковим процесом, ідентифікується і фахівцями, і комп'ютеризованою системою, що значно скорочує ресурси (грошові та часові) на її формування та наліз. При цьому цифрова бухгалтерська та управлінська звітність включає формування звітів як загального призначення за стандартами МСФЗ, GAAP, ISFR, національними стандартами бухгалтерського обліку, так і може розроблятися всередині підприємства, зокрема для формування управлінських звітів.

Завданням бухгалтерської та управлінської звітності в умовах глобалізації та інформатизації стає забезпечення стейкхолдерів інформацією, яка є інструментом управління та джерелом даних для ухвалення управлінських рішень. Серед основних цілей можна виокремити наступні:

- 1) узагальнення даних щодо майнового стану, результатів господарської діяльності, поточне становище та стратегічні орієнтири розвитку бізнес-суб'єкта;
- 2) побудова сучасної управлінської системи на підприємстві;
- 3) формування джерел актуальної та достовірної інформації для стейкхолдерів, які ухвалюють управлінські рішення (власники, інвестори, кредитори, інші прямі та непрямі користувачі звітності);

4) інтеграція до системи обліку та управлінської системи підприємства технологій штучного інтелекту, BigData, системи розподіленого реєстру (блокчейн), хмарних та інших технологій, які надають можливість створення транспарентної звітності та інтеграції фінансових і нефінансових показників у звітності;

5) ідентифікація потенціалу можливостей та ризиків у сталому цифровому та глобалізаційному розвитку, враховуючи законодавчі норми, стандарти, концепції розвитку, урядові програми;

6) формування бази інвесторів та кредиторів для розвитку підприємства;

7) формування системи контрольних показників господарських засобів, зобов'язань та їх руху у ретроспективному, актуальному та прогнозному аналізі.

Модифікація обліково-аналітичної інформації в умовах глобалізації та цифровізації трансформує звітність шляхом інтеграції нових показників, які дають змогу проаналізувати як безпосередньо фінансову, так і нефінансову діяльність підприємства, зокрема корпоративну соціальну відповідальність, екологічну відповідальність бізнесу та елементи корпоративного управління. Формування такої інтегрованої звітності передбачає застосування клієнт орієнтованого підходу, якої забезпечує кастомізацію запитів користувачів звітності. Одночасно із тим інтерактивність бухгалтерської та управлінської звітності, яку надають інформаційні технології, дозволяє забезпечити цю персоніфікацію шляхом застосування відповідних інформаційних технологій, як блокчейн, хмарні сховища, мобільні застосунки. Очевидно, що інноваційні цифрові технології виступають потужним управлінським драйвером, позаяк надають керівникам можливість ухвалювати управлінські рішення, користуючись обробленою інформацією у реальному часі. Розглянемо детермінанти впливу цифровізації на бухгалтерську та управлінську звітність на рисунку 1.

Вітчизняна практика ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності носить регламентований характер, однак, в умовах інтеграції України до міжнародного економічного середовища, імплементація міжнародного досвіду як наслідок глобалізаційних тенденцій, зумовлює формування гнучкого обліку та складання звітності, користуючись результатами цифровізації.

Рис. 1 Детермінанти впливу цифровізації на бухгалтерську та управлінську звітність

Джерело: власна розробка авторів

Зважаючи на турбулентність зовнішнього середовища, яка проявилась некерованим фактором деструктивного впливу на розвиток бізнесу – пандемія COVID-19 та карантинні заходи, зумовлені нею, основа

формування бухгалтерської та управлінської звітності повинна будуватись на інноваційних технологіях Industry 4.0 [6; 7; 8; 9]:

1. RTA – реалізація потреби ведення бухгалтерського обліку в режимі реального часу, зважаючи на безперервність інформаційного потоку формування облікових даних і його дискретність, а також вплив зовнішнього інформаційного середовища (наприклад, зміна курсу валют) на моменти складання бухгалтерської звітності, що необхідно для коректного віднесення інформаційних даних до звітних періодів з метою дотримання принципу «відповідності».

2. EDI – електронний обмін даними від первинного до звітного документу, використовує стандартизований формат для документів, які можна передавати, читати та обробляти в електронному вигляді.

3. XBRL (eXtensibleBusinessReportingMarkupLanguage) – цифрова мова фінансової, управлінської та податкової звітності з різних сфер бізнесу. XBRL є відкритим стандартом обміну діловою інформацією. У європейських і американських компаніях даний стандарт є загальновизнаним стандартом для подання фінансової звітності за МСФЗ і GAAP США в електронному вигляді, відтак на сьогодні XBRL офіційно рекомендований Радою з МСФЗ з метою електронного складання звітності за МСФЗ.

Даний формат цифрової звітності використовують задля подання обов'язкової звітності до державних контролюючих органів, а також публікації звітності на веб-сайтах підприємств та іншим зацікавленим сторонам. Цифровий вигляд подання звітності дозволяє: оперативно та автоматично формувати звіти, у тому числі консолідований звіт; підвищити якість інформації, що надається; здійснювати доступний пошук звітної інформації у мережі Інтернет; обробляти та аналізувати показники звітності; зниження витрат на обробку та аналіз показників звітності; зниження технічних та рахункових помилок у звітності, однак фундаментальною перевагою у глобалізаційному вимірі є єдиний стандартний формат, зрозумілий зацікавленим користувачам різних країн.

Також, варто оцінити переваги імплементації бухгалтерської та управлінської звітності у цифровому вигляді з точки зору формування інтелектуального потенціалу працівників обліково-аналітичного апарату підприємства, оскільки «цифрова фінансова звітність звільняє як професійних бухгалтерів, які створюють ці звіти, так і фінансових

аналітиків та регуляторів, які використовують інформацію з цих звітів, від таких завдань, як оцінка доброякісності інформації за суттю та забезпечення формальних об'єктивних аспектів, таких як логічна та математична узгодженість показників звіту, що дозволить професійним бухгалтерам і користувачам зосередити увагу на судженнях та інших суб'єктивних аспектах, які не можуть бути автоматизованими» [7, с. 116]. Очевидно, що у фахівця з обліку вивільнюється час для зосередження уваги на професійних судженнях щодо облікової інформації. Одночасно із тим актуальна професія бухгалтера трансформується відповідно ж вимог сьогодення – сучасний бухгалтер повинен володіти цифровими компетенціями, вміти використовувати інноваційні інформаційні технології, а отже – мати високий рівень адаптивності до мінливих умов бізнес-середовища.

4. Cloudtechnologies (хмарні технології) для обчислень, хмарні бухгалтерські операції. Технології «хмарних» обчислень покликані вирішувати наступні завдання у контексті операцій з бухгалтерською та управлінською звітністю: «забезпечення можливості роботи з файлами на кількох пристроях : їх редагування без перенесення з одного пристрою на інший, без необхідності піклуватися про сумісність програмного забезпечення; забезпечення можливості групової роботи з файлами; вирішення проблеми обмеженого об'єму жорсткого диска комп'ютера або флешкарти та технічних обмежень пристроїв для здійснення відповідних обчислень; питання використання ліцензованого програмного забезпечення» [10, с. 42].

5. ArtificialIntelligence(англ, штучний інтелект) – модернізація математичного моделювання за допомогою сучасних технологічних інновацій. Ціль імплементації штучного інтелекту до процесів формування та використання бухгалтерської та управлінської звітності у створенні програм, які можуть самостійно аналізувати дані, ухвалювати управлінські рішення, створювати концепції та навчання на основі заданих правил, без застосування додаткового програмування. За допомогою застосування статистичних методів та економетричних моделей, штучний інтелект може побудувати прогнози та сценарії розвитку подій, трансформувати та узагальнити масив неструктурованих даних на корисну інформацію, скоригувати свої дії з урахуванням мінливих умов господарювання.

6. BigData – використання в розрахунках для підвищення

ефективності, точності та швидкості. Дозволяє формувати високу швидкість обробки даних та оперативність формування звітних показників за необмежено широким набором групувальних ознак та факторних критеріїв. Підвищена точність та практично необмежені можливості аналітичної обробки даних.

7. Блокчейн – поліфункціональна та багаторівнева інформаційна технологія, призначена для надійного обліку активів, систематизації та ефективного контролю. Блокчейн сприяє формуванню середовища, в якому стейкхолдери підприємства можуть отримати та оцінити однозначну інформацію, при цьому штучний інтелект надає можливість скласти управлінську звітність, яка сфокусована на досягнення тактичних та стратегічних цілей бізнес-суб'єкта, деталізованих до плану розвитку, така звітність може формуватися за різними формами у залежності від аналітичної ознаки (інтереси стейкхолдерів, рівні та види ризику). Технологія блокчейн дозволяє локалізувати інформаційні дані для зберігання у системі з метою надання безпечного доступу до неї аудиторам та контрагентам. Записи в блокчейні надають можливість підвищити рівень прозорості інформації та долати шахрайські дії з інформацією. Завдяки впровадженню блокчейну в облікові процедури вирішуються наступні завдання:

- 1) збір, угруповання і впорядкування інформаційних потоків;
- 2) швидкий доступ та видача інформації;
- 3) скорочення інтервалу між отриманням інформації та її занесенням в базу даних;
- 4) зниження ризиків виникнення помилок в обліку та в процесах прийняття рішень, що дозволяє підприємству уникати перекручення інформації в бухгалтерському обліку;
- 5) інтеграція всіх рівнів обліку для створення єдиної інформаційної бази;
- 6) автоматичне формування звітів;
- 7) забезпечення ефективного оперативного контролю [11, с.111].

8. Система Workflow – система автоматизації бізнес-процесів (повна або часткова), що передбачає обмін інформацією між учасниками бізнес-процесів для забезпечення необхідної узгодженості їх дій відповідно до встановлених техніко-технологічних та організаційних вимог. Дана система відповідає за документообіг на підприємстві, починаючи від стандартних первинних документів і закінчуючи кінцевими маршрутами та звітними та аналітичними версіями використовуваної документації.

9. М'яка цифрова інфраструктура (інфраструктура ідентичності та довіри, інфраструктура відкритих даних, інфраструктура сумісності, інфраструктура електронних рахунків та транзакцій, інфраструктура електронної комерції та взаємодія бізнесу у мережі Інтернет). Інтерактивність звітності дозволяє користувачеві отримувати релевантні дані одночасно з обов'язковим доповненням аналітичної складової. Цифрові технології дозволяють це, коли запит необхідних актуальних, достовірних відомостей на вирішення поставлених завдань виробляється миттєво.

Окрім зазначених інноваційних технологій, з метою формування та подання бухгалтерської та управлінської звітності також «можна впроваджувати технології близької дії, безконтактної ідентифікації інформації, наприклад карткові, біометричні технології, технології штрихового кодування, радіочастотної ідентифікації, мовленнєвого введення даних, машинного зору, зокрема QR-кодів та пристроїв для їх зчитування» [6, с. 135].

Окремо підкреслимо, що інтеграція до бухгалтерської звітності управлінських елементів, як нефінансові показники, є відповіддю на виклики часу, позаяк сьогодні бізнес-суб'єкт не окрема одиниця, мета якого – виключно отримання прибутку, а безпосередній учасник соціально-економічного середовища, який власне вибудовує його, а тому несе відповідальність за свою фінансово-господарську діяльність, яка носить прямий вплив на економіку країни та суспільство загалом. Міжнародна економічна спільнота підтверджує цю тезу, позаяк у закордонній практиці публікація нефінансової звітності як одного з ключових елементів корпоративної відповідальності великих економічних суб'єктів країн БРІК, Латинської Америки та Азіатсько-Тихоокеанського регіону з року в рік зростає. В Україні ж складання та подання нефінансових звітів залишається прерогативою великих підприємств та представників міжнародних компаній. Це очевидно, оскільки відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Звіт про управління, тобто «документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності»[12], зобов'язані подавати великі підприємства, тобто балансова вартість активів яких становить більше 20 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) складає

більше 40 мільйонів євро; а середня кількість працівників - понад 250 осіб. Мікропідприємства та малі підприємства, звільняються від подання звіту про управління, а середні підприємства мають право не відображати у ньому нефінансову інформацію. Відповідно до даних Державної служби статистики, на початок 2021 р. в Україні працювало 373822 господарських суб'єктів., з яких мікро- та малі підприємства складають 95,2%, середні – 4,7%, а великі – лише 0,1% (512 одиниць) [13]. Очевидно, що українська система подання звітності ще не готова до глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Окремо слід зазначити, що у контексті адаптації ідей гармонійного розвитку для потреб бізнес-середовища позитивною новацією стала Глобальна ініціатива зі звітності (Globalreportinginitiative (GRI)) [14], мета якої – глобалізаційна (на рівні країни) та інтеграційна (на рівні підприємства) підтримка цілей сталого розвитку, що пов'язані з заходами захисту прав людини, соціально-економічного розвитку добробуту, відповідального управління та заходами, спрямованими на боротьбу з кліматичними змінами, завдяки розробленим стандартам формування управлінської звітності – The GRI SustainabilityReportingStandards (GRI Standards). Однак, серед українських підприємств практика подання звітів GRI не набула поширення, зокрема лише одна компанія з 2018 р. по 2020 р. подавала управлінський звіт GRI -це сільськогосподарське підприємство Astarta–KyivAgri- IndustrialHolding, у 2019 р. до цієї ініціативи доєдналось KernelHolding S.A., також агрокомпанія, однак у 2020 р. її звіт вже не було опубліковано. Отже, українські підприємства досі демонструють апатію до нововведень, що, безумовно викликає уповільнення розвитку цифрової економіки країни та її низькі позиції у міжнародному економічному середовищі. Підкреслимо, що підприємства і країн Європейського Союзу, і США мають регулярну практику подання звітів із гармонійного розвитку, яку, на жаль, українські бізнес-суб'єкти досі не імплементувати у свою діяльність. Проведені дослідження дозволяють окреслити мотиви, які спонукають закордонні підприємства брати активну участь у глобалізаційній розбудові системи управлінської звітності у контексті сталого розвитку (рис. 2).

Інтеграція бізнесу до цифрової економіки вимагає гнучкого та оперативного реагування у турбулентних умовах, до чого вітчизняні підприємства ще не готові.

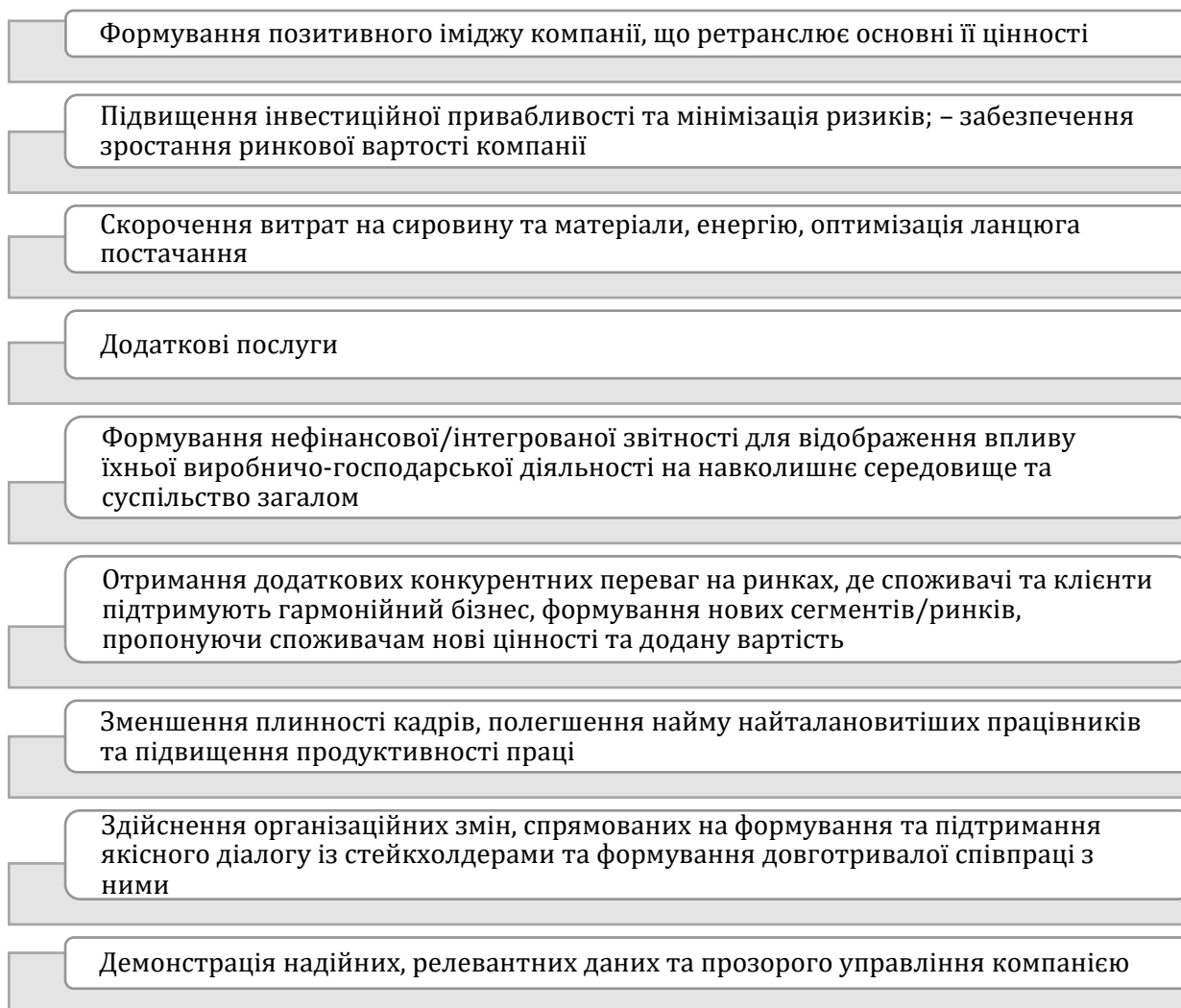

Рис. 2 Мотиви імплементації заходів глобалізаційної розбудови системи управлінської звітності

Джерело: побудовано на основі [15]

Проведені дослідження з метою ідентифікації поведінки суб'єкта господарювання в період цифрової трансформації у контексті формування бухгалтерської та управлінської звітності засвідчують негативні тенденції українських бізнес-суб'єктів до імплементації інноваційних технологій в облік (таблиця 1). Дані SWOT-аналізу демонструють широкий спектр можливостей для бізнес-суб'єктів впровадження інноваційних технологій до системи бухгалтерської та управлінської звітності, одночасно із тим, враховуючи активність українських дослідників, будується досить потужний науковий потенціал для імплементації нововведень. Однак, варто наголосити на існуючих проблемах та загрозах імплементації інноваційних технологій до системи бухгалтерської та управлінської звітності, які концентруються у стратегічних областях – інституційній та інтелектуальній.

Таблиця 1

**SWOT- аналіз поведінки суб'єкта господарювання в період
цифрової трансформації у контексті формування бухгалтерської
та управлінської звітності**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Наявність потужного наукового потенціалу;</p> <p>2. Можливість дистанційного формату праці;</p> <p>3. Зростання продуктивності праці та підвищення якості роботи та організації робочого місця;</p> <p>4. Спрощення транзакцій;</p> <p>5. Доступність навчання та перекваліфікації співробітників.</p>	<p>1. Неузгодженість нормативно-законодавчої бази;</p> <p>2. Відсутність гармонізованого законодавства з питань захисту інтелектуальної власності;</p> <p>3. Низький рівень інфраструктурної підтримки та стимулювання інформаційної трансформації</p> <p>4. Низька швидкість та недостатнє покриття Інтернету;</p> <p>5. Необхідність трансформації економічної поведінки, філософії ведення бізнесу та корпоративного мислення;</p> <p>6. Відсутність вільних грошових коштів для інвестування в інноваційні технології</p> <p>7. Недостатній рівень розвитку цифрових компетенції фахівців</p> <p>8. Ментальна та інтелектуальна неготовність колективу до освоєння інформаційних технологій</p> <p>9. Недостатня кількість висококваліфікованих фахівців в області інформаційних технологій.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Впровадження результативних важелів управління та контролю;</p> <p>2. Повноцінний перехід на електронний документообіг</p> <p>3. Формування інвестиційного потенціалу, залучення міжнародних проектів, використання результатів науково-дослідних робіт</p> <p>4. Диверсифікація видів діяльності та розширення асортименту товарів та послуг;</p> <p>5. Імплементация нових бізнес-моделей</p> <p>6. Можливість здійснення ЗЕД та розширення потенціалу приєднання до міжнародних ланцюгів доданої вартості</p> <p>7. Розробка та застосування власних інноваційних технологій;</p> <p>8. Підвищення креативності економічних видів діяльності та бізнес-процесів;</p> <p>9. Поява нових видів професій на підприємстві, як IT-бухгалтер.</p>	<p>1. Скорочення робочих місць;</p> <p>2. Підвищення цифрової нерівності та зниження цифрової інклюзії;</p> <p>3. Конкуренція зі штучним інтелектом;</p> <p>4. Поява власних інформаційних технологій у конкурентів;</p> <p>5. Підвищення рівня кіберзлочинності.</p> <p>6. Порушення меж приватного життя.</p>

Джерело: побудовано авторами самостійно

Так, відповідно до даних Державної служби статистики, у 2021 р. доступ до мережі Інтернет мали 86,6% підприємств [16], що лише на 0,2% вище за 2019 р., при цьому власний-веб-сайт створило тільки 35,3% і з 2019 р. цей показник не змінився. Очевидно, що підприємства власне не мають площини для публікації звітності в мережі Інтернет, що безумно є дестабілізуючим фактором для розвитку інвестиційного потенціалу, а також можливостей для проведення аналізу діяльності галузі з метою ухвалення управлінських рішень. Що стосується імплементації інноваційних технологій до системи формування та подання фінансової звітності, які були розглянуті нами вище, варто відзначити, що аналіз великих даних у 2021 р. проводило лише 12,7% [17], що на 0,8% більше за 2019 р. Частка кількості підприємств, що купують послуги хмарних обчислень у 2021 р. становила 10,2% [17], що на 0,1% менше порівняно з 2019 р. При цьому співвідношення кількості підприємств, що надсилали рахунки-фактури в електронній формі/паперовому вигляді становить 32,3%/74,4%, що безумовно не є позитивним аспектом, враховуючи глобальні тенденції та досягнення Industry 4.0. Однак, вважаємо, наведені дані є досить логічними, враховуючи, що частка кількості підприємств, які мають найманих фахівців у сфері ІКТ, у загальній кількості підприємств становила 21,7% [17], що на 0,1% більше у порівнянні з 2019 р.

Сьогодні для сталого розвитку суб'єктів господарювання стратегічно важливим є зміна інтелектуального та ментального сприйняття інноваційних технологій, позаяк вперше проведене в історії України аналітичне дослідження «Цифрова грамотність населення України» [18] засвідчило критично низький базовий рівень цифрових навичок громадян країни, окремо зазначимо, що ще у 2011 році ООН проголосила вільний доступ до Інтернету як фундаментальне цифрове право людини. Відтак, більше половини українців (53%) мають цифрові навички нижче базового рівня, а 15,1% взагалі ними не володіють. На жаль, лише 47% опитуваних зацікавлені у підвищенні свого рівня володіння цифровими навичками при тому, що 34% жителів країни стали жертвами інтернет-шахрайства. Таким чином, імплементація сучасних інноваційних технологій до системи бухгалтерської та управлінської звітності, насамперед, залежить від людського фактору – проактивної позиції керівників підприємств та працівників, при цьому стратегічно важливим є формування спеціалізованих урядових програм на

національному та регіональних рівнях з метою підвищення цифрового інтелекту та запобіганню скороченню робочих місць.

Окремо у контексті імплементації інноваційних технологій до системи бухгалтерської та управлінської звітності, слід наголосити на необхідності формування процесу забезпечення інформації від кіберзлочинності: складання сфальсифікованої звітності; видалення даних; крадіжка даних/інформації, її копіювання та розповсюдження; несанкціоноване розкриття даних, що становлять комерційну таємницю; роздрукування та розповсюдження інформації сторонніми особами, що становить загрозу конкурентоспроможності та діловій репутації підприємства. Запобіганню та вирішенню проблем кібератак на підприємство сприятиме комплексний підхід, який складається з організаційних заходів – обмеження доступу до облікових даних за допомогою персоніфікованого паролю, підвищення фахового рівня працівника та його відповідальності у застосуванні інноваційних технологій; а також технічні заходи - попередження навмисного пошкодження облікової інформації за допомогою спеціально спровокованих порушень працездатності технічних засобів або програмного забезпечення.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Таким чином, онтологія бухгалтерської та управлінської звітності в умовах глобалізації та цифровізації відзначається широким переліком інноваційних технологій, рекомендованих до імплементації в облікову діяльність, зокрема реалізація потреби ведення бухгалтерського обліку в режимі реального часу; електронний обмін даними від первинного до звітного документу; застосування XBRL – стандарту обміну діловою інформацією; хмарні технології; штучний інтелект, аналіз великих даних; технологія блокчейн; система Workflow та м'яка цифрова інфраструктура. Застосування інноваційних технологій має масштабний накопичувальний соціально-економічний ефект від зниження витрат підприємства до формування потужного інтелектуального потенціалу бізнес-суб'єкта. Однак, недостатній рівень проактивності керівників та працівників внаслідок низки демотивуючих причин, уповільнюють динамічний розвиток інноваційних технологій в системі формування звітності, що вимагає комплексної підтримки державних органів влади, так і зацікавлених у розвитку бізнес-суб'єкта осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Шевчук, І. Б., Депутат, Б. Я., Тарасенко, О. Є. (2019) Цифровізація та її вплив на економіку України: переваги, виклики, загрози й ризики. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*. (2). 173-177.
- [2] Кононенко, Л. В. Digital-інновації в обліку: проблеми та перспективи. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в інформаційного суспільства : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 115-річчю «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана» (с. 388-390). 09-10 грудня, 2021. Київ : КНЕУ.
- [3] Бруханський, Р., Спільник І. (2020) Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. (3-4). 7-20.
- [4] The IMD WorldDigitalCompetitivenessRanking 2021 results (2021). IMD WorldCompetitivenessCenter. Вилучено з: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness/>
- [5] Спільник, І., Палюх М. Система обліку і звітності в умовах цифрових трансформацій *Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи : матеріали Національної науково-практичної конференції (194-197) 7 листопада, 2019. Тернопіль : ТНЕУ.*
- [6] Височан, О. С., Грицеляк У. І. (2020) Передумови та проблеми цифрової трансформації обліково-комунікаційного процесу. *Науковий погляд: економіка та управління*. (69). 132 – 138
- [7] Спільник, І.В., Палюх, М.С. Цифровий формат фінансової звітності: сутність, переваги, перспективи. *Цифрова економіка: тренди та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (115–117) 25 жовтня, 2018. Тернопіль, 2018.*
- [8] Цегельник, Н. І., Василенко Т.М. Використання digital технологій в бухгалтерському обліку. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку : *матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту (458–460). 10 грудня 2020. Київ: КНЕУ.*
- [9] Шишкова, Н. Л. (2019) Перспективи it-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. (3).146-159
- [10] Любимов, М.О, Кулик, В.А. (2019) Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. (2 (93)). 40-46
- [11] Бігун, В. Перспективи впровадження блокчейну. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, аудиту та оподаткування : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (с. 110-112). 17 грудня, 2017. Луцьк.*
- [12] *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: (Закон України) № 996-XIV (1999)* Вилучено з: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996>
- [13] Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2020 році (2020). Вилучено з <http://www.ukrstat.gov.ua>
- [14] GlobalReportingInitiative (2021). Вилучено з: <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>
- [15] Харчук, В.Ю. (2020) Аналізування міжнародних стандартів із гармонійного розвитку. *Держава та регіони*. (117). 111-117/
- [16] Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах: використання мережі інтернет, послуг хмарних обчислень, робототехніки (2021). Вилучено з <http://www.ukrstat.gov.ua>
- [17] Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах: електронна торгівля, аналіз "великих даних", фахівці та навички у сфері ікт, використання 3d-друку (2021). Вилучено з <http://www.ukrstat.gov.ua>
- [18] Цифрова грамотність населення України. (2019). Міністерство цифрової трансформації України. Вилучено з: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf